

Program västsvensk arkeologidag 2025

08.30 - 09.00 KAFFE

09.00 - 09.30 **Åter till Husaby - om några ingångar till ett nytt forskningsprojekt om maktens topografi under riksbildningstid** Anna Nyqvist Torsson

09.30 – 10.00 **Bockstensfyndet revisited** Leif Häggström

10.00 – 10.30 **Skelettgravarna i Valex: En historisk gåta** Anton Larsson & Emma Maltin

10.30 – 10.45 PAUS

10.45 – 11.15 **Christina Regina – En holländsk bastion i Göteborg från tidigt 1640-tal** *Duncan, Alexander, Mats Sandin och Tom Wennberg*

11.15 – 11.45 **Arkeologisk geodata inom Swedigarch** Daniel Löwenborg

11.45 – 13.00 LUNCH

13.00 – 13.30 **Om senmesolitisk tid i Västsverige** Lisbet Bengtsson

13.30 – 14.00 **Hagbards galge – ett unikt bronsåldersmonument i Halland** Peter Skoglund

14.00 – 14.30 **Dikartorp-En tidigneolitisk boplats i trattbägarkulturens ytterområde** Johan Richardsson och Torbjörn brorsson

14.30 – 15.00 **Nya resultat från Sandhem (Skee socken). Ett multi-metod arkeologiskt perspektiv på en gropkeramisk kökkenmödding** Aaron Stutz

15.00 – 15.30 KAFFE

15.30 – 16.00 **THE ORUST STONE AGE SEASHORE PROJECT**
Bettina Schulz Paulsson, Rich Potter, Roger Cederberg, Audrey Blanchard, Jean Noel Guyodo, Federica Sulas

16.00 – 16.25 **Hus i Hoberg** Simon Karlsson & Mats Hellgren

16.25 – 16.50 **Fältarbete vid Ny Varberg 2024: Magnetometerundersökning och drönarskanning av en övergiven stad.** Johan Klange

16.50 – 17.15 **Ett gravfält från yngre järnålder i Burgårdsparken – resultat från en avgränsande förundersökning** Niklas Borg

Åter till Husaby - om några ingångar till ett nytt forskningsprojekt om maktens topografi under riksbildningstid

Anna Nyqvist Thorsson, Västsvensk arkeologi

För drygt ett år sedan blev Husaby på Kinnekulle åter föremål för arkeologiska undersökningar. Utgrävning av en grav, georadarundersökning i och runt kyrkan samt en storskalig metalldetektorundersökning blev de första stegen i ett forskningsprojekt om Husabys roll i maktens topografi under yngre järnålder och tidig medeltid. Hösten 2024 gjorde Västsvensk arkeologi och Västergötlands museum ytterligare undersökningar på platsen. Arkeolog Anna Nyqvist Thorsson berättar om forskningsstrategier, fältinsatser och arkeologiska resultat i en by på det blommande bergets sluttning i hjärtat av Västergötland.

Bockstensfyndet revisited

Leif Häggström, Hallands Kulturhistoriska Museum

Det hittades en död man i en mosse utanför Varberg vid midsommar 1936. Han blev snabbt en stor nyhet, inte minst för att museichefen i Varberg var en driven tidningsman som visste hur man får ut en nyhet. Sedan fyndet gjordes har det skrivits mycket om det. Många analyser har utförts, alla utifrån sin tids normer och ideer. Flera teorier kring vem den mördade mannen var har kastats fram: adelsman, fogde, biskop, värvare av soldater mm.

Det genomgående problemet har varit att de inblandade allt som ofta blandat ihop ett unikt fynd med en i sin tid unik man. Detta har bidragit till missuppfattningar och ytterligare mytbildning.

I detta föredrag är ingången att objektivt gå igenom vad som gjorts genom åren och vad vi vet samt inte vet.

Det hela baseras på en sammanställning inför en planerad publicering av materialet. Om tiden räcker till kommer ett tolkningsförslag kring vilket yrke den mördade hade att läggas fram.

Skelettgravarna i Valex: En historisk gåta

Anton Larsson, Uppdrag arkeologi och Emma Maltin, Bohusläns museum/Stockholms universitet

År 1937 rasade en bit mark tillhörande hemmanet Valex i Skee socken ned i Vättilandsån. Bland lermassorna hittades två kranier. Vid en efterundersökning följande år påträffades två skadade skelett, gravlagda i träkistor. Sammanlagt hittades de fragmentariska kvarlevorna efter minst fyra individer. Detta material har sedan dess legat bortglömt i SHM:s samlingar. I ett nytt projekt har Bohusläns museum nu använt osteologisk analys, 14C-analys och aDNA-analys för att försöka lösa gåtan kring vilka de döda var och varför de hamnade ute på en nordbohuslänsk åker, men kanske har dessa moderna metoder lett till fler frågor än svar?

Christina Regina – En holländsk bastion i Göteborg från tidigt 1640-tal

Duncan, Alexander, Arkeologerna, Mats Sandin, Rio Göteborg och Tom Wennberg, Göteborgs stadsmuseum

Västlänkens fältarbete avslutades i höstas med utgrävning av bastion Christina Regina belägen på vad Göteborgare idag kallar Rosenlundsplatsen. Utgrävningen gav detaljerad ny kunskap om hur den Holländska skolan av fästningsbyggande konkret utfördes i fästningsstaden Göteborg på 1640-talet. Ett större skred av bastionsfasen vid uppförandet gav också en frusen tidskapsel vid ett specifikt byggnadsskede.

Arkeologisk geodata inom Swedigarch

Daniel Löwenborg, institutionen för arkeologi, antik historia och kulturvård, Uppsala universitet

Den nationella infrastrukturen för digital arkeologi, Swedigarch, syftar till att möjliggöra datadriven arkeologisk forskning genom att tillgängliggöra information och utveckla metoder för analys. En angelägen del av detta är att säkerställa att den digitala dokumentationen i form av geodata som produceras via arkeologiska undersökningar blir tillgänglig och användbar. Det möjliggör bland annat aggregerade analyser för översikter, samt möjligheter att länka kontexter med fynd och resultat från analyser till fördjupade analyser eller omtolkningar. Inom Swedigarch har vi nu börjat publicera geodata från tidigare undersökningar och kommer visa några exempel med bäring på västsvensk arkeologi. Parallellt med arbetet med befintlig geodata tittar vi även på hur datahanteringen inom uppdragsarkeologin kan förbättras så att det blir möjligt att data följer med i rapporteringen direkt från källan framöver.

Om senmesolitisk tid i Västsverige

Lisbet Bengtsson

”När vi färdades längs kusten och inåt land. Då vi försåg oss med stenar och redskap – och flyttade runt. Och hur vi levde av landet och vattnen.”

I föredraget vill jag något fånga rörelsemönstren hos invånarna på grundval av synbarligen statiska objekt i landskapet, såsom platser och artefakter. Jag försöker också förstå vidden av den kunskap, de kan ha haft nytta av – eller skulle kunna ha haft nytta av – när det gäller de naturresurser som stod dem till buds i omgivningarna.

Hagbards galge – ett unikt bronsåldersmonument i Halland

Peter Skoglund, Linnéuniversitetet

Hagbards galge är ett monument bestående av två stensättningar med sammanlagt fyra monumentala resta stenar varav flera är dekorerade med hällristningar. Sedan 2023 bedriver Linnéuniversitetet i samarbete med Kulturmiljö Halland, Göteborgs universitet och Durham University ett forskningsprojekt kring monumentet och platsen. I detta föredrag ger jag en bakgrund till projektet samt redogör för resultaten från de fältarbeten vi utfört 2023 och 2024. De frågor vi vill undersöka rör monumentets datering, dess relation till det omgivande kulturlandskapet, samt vilken betydelse platsen haft i bronsålderns samhälle.

Dikartorp-En tidigneolitisk boplats i trattbägarkulturens ytterområde

Johan Richardson, Värmlands Museum och Torbjörn Brorsson, Keramiska Studier

Under år 2022 påträffades en förhistorisk boplats vid sjön Frykens södra strand i området som benämns som Dikartorp i utkanten av värmländska Kil. Boplatsen var utifrån värmländska mått mätt stor och innehöll lämningar och fynd som är ovanliga för länet i form av en skärvstenshög och ett större material av stenålderskeramik. I Värmland har keramik från stenålder enbart påträffats på ett fåtal platser i länets södra och sydvästra delar. Analysen av keramiken från Dikartorp visade att materialet bestod av tidig trattbägarkeramik med en sannolik datering till 3900-3800 f.v.t. ICP-analyser visade att keramiken dels hade varit lokalt tillverkad, dels tillverkade i Säffle och Dalslandstrakten norr om Väneren. Keramiken från Dikartorp är den äldsta keramiken som påträffats i Värmland och är utifrån dess ålder och kulturella tillhörighet en viktig pusselbit som belyser neolitiseringsprocessen i trattbägarkulturen ytterområden.

Nya resultat från Sandhem (Skee socken). Ett multi-metod arkeologiskt perspektiv på en gropkeramisk kökkenmödding.

Aaron Stutz, Bohusläns museum, Leif Jonsson, osteology.se och Astrid Lennblad, Lödöse museum

Jordmånen på den svenska västkusten är mestadels sur och därför är det dåliga bevaringsförhållanden för ben av djur och människa. Undantag utgörs av ett litet antal platser med marina mollusker som deponerats av förhistoriska människor. Denna fyndkategori brukar kallas möddingar och finns spridda från mellanmesolitikum till bronsålder. Vårt projekt berör möddingarna från den mellanneolitiska gropkeramiska kulturen. Den första vid Ånneröd norr om Strömstad undersöktes delvis redan 1905-1906 men har nästan totalförstörts sedan dess. Frödin och Hallström som undersökte den menade att den bestod av en serie diskreta depositioner. Nästa mödding hittades i Rörvik vid Hamburgsund och undersöktes till stor del men publicerades bara delvis. En tredje plats fanns vid Dafter söder om Strömstad och undersöktes bara delvis. Platsen vi undersöker heter Sandhem och ligger också söder om Strömstad.

De mellanneolitiska möddingarna i Bohuslän har knappt behandlats i svensk forskning, detta gäller speciellt deras stora fyndmängd av marina mollusker och ryggradsdjur. Svenska arkeologer har mest undersökt artefakter för att försöka datera platserna. Det zoologiska materialet utnyttjades främst av utländska forskare med Graham Clark i spetsen.

I april 2024 började vi en ny forskningsundersökning av möddingen vid Sandhem. Fältobservationer och preliminära resultaten bekräftar en del tidigare observationer. Skalkoncentrationer dominerade av ostron förekom som mindre koncentrationer. Möjligen lades skal och ben ner i oregelbundna, grunda gropar. Snäckskalen bevarar en rik mångfald fiskben och ben av marina däggdjur inklusive sälar, delfiner och tumlare. En mindre mängd fåglar och terrestriska däggdjursben finns också. I denna presentation vi visar nya 14C-dateringar, laser-ablation-analyser av ostronskal, mikromorfologiska observationer samt en preliminär sammanfattning av marina mollusker och animalosteologiska fynd och fynd av flinta, keramik och övriga fynd. Vi diskuterar hur undersökningen i Sandhem kompletterar den senaste forskningen om de mellanneolitiska samhällen som levde i stort sett som fiskare-jägare samlare i Fennoscandien. Vi tar upp de nya resultaten från Sandhem i ett jämförande regionalt gropkeramiskt perspektiv. Här kommer frågan om rituella deponeringar av djur och artefakter, hela eller i delar, i fokus.

THE ORUST STONE AGE SEASHORE PROJECT

Bettina Schulz Paulsson, Göteborgs universitet, Rich Potter, Göteborgs universitet, Roger Cederberg, Göteborgs universitet, Audrey Blanchard Göteborgs universitet, Jean Noel Guyodo, Nantes Université, Federica Sulas, Göteborgs universitet

As part of the ERC project, NEOSEA, two excavations took place at Tegneby on the island of Orust in 2024. Within the 6-hectare area of interest, centered around two megalithic graves, there is a zone of dense Stone Age activity along the former seashore. In addition, we have identified several settlements and an offering spring with stone axes and Funnel Beaker ceramics. The aim of the project is to explore the life of Stone Age societies living close to the seashore, their over-regional maritime networks, and the changing environments through time using multiproxy laboratory analysis and geophysical surveys and mapping. This paper presents our initial results from the excavations and post excavation analysis of the material culture alongside data from magnetometry and drone LiDAR surveys.

Hus i Hoberg

Simon Karlsson och Mats Hellgren, Göta Arkeologi

För sex år sedan var åtta förhistoriska huslämningar kända i Vårgårdatrakten. Efter ett flertal större undersökningar är siffran nu uppe i över 95! Mer än hälften av dem återfanns inom tre boplatsområden i Hoberg i Västra Vårgårda. Huslämningarna har dateringar från senneolitikum till vendeltid. Inom denna tidsram kan vi se perioder med mycket omfattande bebyggelse, men även perioder med total avsaknad av hus. Sammanfattningsvis bjuder materialet på i en intressant inblick i en trakts bebyggelsehistoria.

Fältarbete vid Ny Varberg 2024: Magnetometerundersökning och drönarskanning av en övergiven stad.

Johan Klange Kulturmiljö Halland

Under första halvan av 1400-talet anlades staden Ny Varberg tre kilometer norr om dagens Varberg. Staden fanns kvar på platsen fram till 1612 då den övergavs efter det att den bränts ned under Kalmarkriget. Därefter har stadslämningen legat relativt ostörd under åkermark vilket tillsammans med dess korta brukningstid gör att platsen har stor vetenskaplig potential för att studera en hel stad från övergångsperioden mellan medeltid och tidigmodern tid.

Kulturmiljö Halland driver forskningsprojektet Nya grepp på Ny Varberg som syftar till att få fram kunskap kring stadens uppbyggnad och urbana funktioner genom att använda icke-invasiva metoder. Under 2024 har stadslämningens östra del undersökts med hjälp av magnetometer och drönare. Undersökningarna har utförts i samarbete med Institutionen för historiska studier vid Göteborgs universitet och resultaten indikerar att så väl vägar som husgrunder finns kvar under mark.

Ett gravfält från yngre järnålder i Burgårdsparken – resultat från en avgränsande förundersökning

Niklas Borg, Göteborgs stadsmuseum

2023 utförde Göteborgs stadsmuseum en arkeologisk utredning i Burgårdsparken där två vikingatida gravar påträffades, vid en avgränsande förundersökning 2024 framkom ytterligare gravar och ett vikingatida gravfält i de centrala delarna av dagens Göteborg kunde konstateras.”